

DOI: <https://doi.org/10.46991/FLHE/2023.27.2.056>

Աննա ԿՆՅԱԶՅԱՆ*

Երևանի պետական համալսարան

Վարդուհի ՂՈՒԿԱՍՅԱՆ**

Երևանի պետական բժշկական համալսարան

ՄԵՂՄԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԴԻՎԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԻՍԿՈՒՐՍՈՒՄ

Մույն հոդվածի նպատակն է դիտարկել մեղմասությունները որպես ճշմարտությունից խուսափելու ռազմավարության իրականացման միջոց անզլալեզու դիվանագիտական դիսկուրսում: Այս ուսումնասիրության արդիականությունը պայմանավորված է դիվանագիտական դիսկուրսում մեղմասությունների գործառույթների անբավարար ուսումնասիրությամբ: Սոցիալական հաղորդակցության մեջ մեղմասությունը կարևոր է ներդաշնակ փոխազդեցություն ստեղծելու համար: Դիվանագիտական մեղմասությունները համարվում են այն բառերն ու արտահայտությունները, որոնք օգտագործվում են դիվանագետների խոսքում անցանկալի բառերի և արտահայտությունների փոխարեն՝ լուսաբանված իրադարձությունների և երևույթների իմաստը թաքցնելու, մեղմելու կամ խեղաթյուրելու նպատակով: Ուսումնասիրվել են 2020-2023 թվականների բրիտանական և ամերիկյան լրատվամիջոցների հրապարակումներից քաղված լեզվական նյութերը: Վերլուծությունը հիմնված է համատեքստային մեթոդների, ինչպես նաև քանակական հետազոտության մեթոդների կիրառման վրա՝ նպաստելով ժամանակակից անզլերենում դիվանագիտական դիսկուրսում մեղմասությունների կառուցվածքի, իմաստաբանական և գործարանական բնույթի ավելի խորը ըմբռնմանը:

Բանալի բառեր: *դիվանագիտություն, դիվանագիտական դիսկուրս, մեղմասություններ, դիսֆեմիզմներ, դիվանագիտական մեղմասություններ*

* annaknyazyan@ysu.am ORCID 0000-0002-6880-9549
** varduhi.ghukasyan@gmail.com ORCID 0009-0008-6878-1313

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Received: 08/10/2023
Revised: 06/11/2023
Accepted: 28/11/2023

© The Author(s) 2023

Ներածություն

Լինելով մարդկանց գիտակցության վրա ազդեցության առավել արդյունավետ գործիք՝ **մեղմասությունները** և **դիսֆեմիզմները** կիրառվում են որպես մտաշահարկային միջոց: Մտաշահարկում ասելով հասկանում ենք «մարդկանց հոգևոր վիճակի նկատմամբ գերիշխելը, նրանց կառավարելը՝ մարդկային մտածողության և վարքի համապատասխան կարծրատիպեր պարտադրելու միջոցով» /Крысин, 1994, с. 127/: Ժամանակակից լրատվամիջոցներին բնորոշ է խոսքի մտաշահարկումը, որը տեղ է գտնում բազմաթիվ քաղաքական տեքստերում՝ որոշակի զուգանմանություններ առաջացնող բառային միավորների գործածության շնորհիվ: Մտաշահարկումը կատարվում է մեղմասությունների օգտագործմամբ, որոնց միջոցով տեղեկատվության հաղորդման եղանակը ավելի արդյունավետ է /Крысин, 2004/: Գրեթե անհնար է առանձնացնել մեղմասությունները համատեքստից և հասկանալ դրանք և, բացի այդ, ընկալել դրանց մեջ թաքնված երկրորդային իմաստները, քանի որ տեղեկատվական հոսքը (հատկապես, էթե դա քաղաքական գործչի կամ դիվանագետի ելույթ է՝ դժվարացնում է լեզվական նյութի ընկալումն ու գնահատումը /Демьянков, 2002, с. 148/: Մեղմասությունները, ի տարբերություն դիսֆեմիզմների, «բացահայտվելու» ավելի փոքր հավանականություն ունեն նույնիսկ ՋԼՄ-ների քաղաքական տեքստում, քանի որ ելույթները ուղեկցվում են ճիշտ ընտրված հնչերանգով, նախապես պատրաստված արտահայտություններով, կաղապարներով: Ելնելով դրանից՝ կարելի է եզրակացնել, որ քողարկված եղանակով իրականացվող դիվանագիտական խոսքի մտաշահարկումը ուսումնասիրության առանձին առարկա է:

Մեղմասությունները՝ որպես բարդ և հակասական երևույթ ընդգրկումն բնույթ ունեն, ուստի չպետք է սահմանափակվել միայն բառի հիմնական իմաստով, այլև հարկավոր է հաշվի առնել երկրորդային իմաստները, որոնք իրացվում են խոսքի տարբեր իրավիճակներում:

Հետազոտության **մեթոդաբանական** սկզբունքը մարդակենտրոնությունն է: Հենց մարդակենտրոն մոտեցումն է, որի շրջանակներում դիվանագիտական դիսկուրսն ուսումնասիրվում է դրա առաջացման (հասցեագրողի դիրքերից), ընկալման (հասցեատիրոջ դիրքերից) և հասցեատիրոջ վրա ներգործության դիտանկյուններից, թույլ տալիս առավել համապարփակ բացահայտել դիվանագի-

տության դիսկուրսի: Հետազոտության մեջ նաև օգտագործվում է միջառարկայական համալիր մոտեցումը՝ որպես դիսկուրսի վերլուծության առանցքային սկզբունք:

Հետազոտության խնդիրներով ու վերլուծվող նյութի առանձնահատկություններով պայմանավորված՝ որպես ուսումնասիրության հիմնական **մեթոդներ** են ընտրվել նյութի անմիջական դիտարկման մեթոդը արդյունքների վերլուծությամբ և ընդհանրացմամբ, համատեքստային-մեկնաբանական մեթոդը, ինտենտ վերլուծության մեթոդը (հասցեագրողի հաղորդակցական մտադրությունները վեր հանելիս), բովանդակության (կոնտենտ) վերլուծության մեթոդը (տեքստում որոշակի բնութագրերի կիրառման հաճախականությունը պարզելու համար, որոնք հանդես են գալիս որպես արտալեզվական իրողությունների ցուցիչներ), լեզվաբանական նկարագրության և դասակարգման մեթոդները դիվանագիտական դիսկուրսի ու դրա տերմինաբանության, ինչպես նաև դիսկուրսիվ մարտավարությունների ու ռազմավարությունների ուսումնասիրության ժամանակ:

Դիվանագիտական խոսքի արտահայտչականություն . մեղմասություն

Դիվանագիտության բնագավառում լայնորեն գործածվում են զանազան մեղմասություններ: Դրանց գործածումն անհրաժեշտ է, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ միայն ուղիղ անվանումներն օգտագործելով անհնար է լուծել անհրաժեշտ հաղորդակցական խնդիրները: Այնպիսի տարածված արտահայտությունները, ինչպիսիք են *ծայրահեղ միջոցների դիմելը*, *պատկան մարմիններ*, մեղմացնում են երևույթների և գործընթացների կտրուկ և ուղիղ անվանումները և դիվանագիտական հարաբերություններին հաղորդում են պաշտոնականություն, չեզոքություն և զսպվածություն:

Մեղմասության հակառակ գործընթացը *դիսֆեմիզացման* երևույթն է: Սակայն, դիսֆեմիզմների կիրառումը պետք չէ հանգեցնել միայն կոպտության արտահայտմանը, քանի որ որոշ մշակույթներում դրանք լայնորեն տարածված են խոսքում: Ի տարբերություն մեղմասությունների՝ դիսֆեմիզմները բավականաչափ ուսումնասիրված չեն և միայն հիշատակվում են լեզվաբանների աշխատություններում որպես մեղմասությունների հակառակ երևույթ և դիտարկվում են միմյանց համադրելով և

հակադրելով, բայց նայնպես դրանք էլ հետզհետե ավելի են տարածվում: Դիսֆեմիզմները գործածվում են այն նույն ոլորտներում, որոնցում տարածված է մեղմասությունների գործածությունը անձնական և սոցիալական կյանքի տարբեր ոլորտներում: Դրանց գործառույթները լիովին հակադիր են մեղմասությունների գործառույթներին: Դիսֆեմիայի միջոցով կարելի է արտահայտել 1) վիրավորանք, մեղադրանք, հանդիմանություն, 2) ընդդիմախոսի սոցիալական կարգավիճակի և հեղինակության նվազեցում, վարկաբեկում, 3) սպառնալիք, 4) ինքնահաստատում: Այս բոլոր գործառույթները ենթադրում են ընդդիմախոսի մտաշահարկում, իսկ քաղաքական հարաբերությունների ոլորտում՝ նաև կողմերին միմյանց դեմ տրամադրում:

Մեղմասությունը հանրային դիվանագիտական դիսկուրսի շրջանակներում սովորաբար դիտվում է որպես քաղաքական բարեկրթության կառուցատարր: Բաց մասնագիտական դիվանագիտական դիսկուրսը՝ որպես ինստիտուցիոնալ դիսկուրս, իրացվում է տեղեկատվական տարածքում և նախատեսված է ոչ միայն դիվանագետների, այլև լայն առումով միջազգային հարաբերություններով զբաղվողների կամ հետաքրքրվողների ավելի լայն շրջանակի համար: Այս տեսակի դիսկուրսի առանձնահատկությունը հակվածությունն է դեպի հրապարակախոսական դիսկուրս, որը ներկայացվում է ՁԼՄ-ներում: Վերջինիս առաջնային խնդիրներից է այնպես ներկայացնել իրականությունը, որը թույլ տա ունկնդիրներին ոչ միանշանակ մեկնաբանել առաջարկվող տեղեկատվությունը: Ըստ Դ. Ն. Շմելևի սահմանման՝ մեղմասությունները «այն բառերն են, որոնք որոշակի պայմաններում ծառայում են փոխարինելու կոշտ արտահայտությունները» /Шмелев, 1973/: Դիվանագիտությունը՝ որպես գործունեության ոլորտ, վերաբերում է քաղաքականությանը, որը կապված է սոցիալական խմբերի միջև հարաբերությունների, հաղորդակցության կարգավորման հետ և հատուկ ուշադրություն է պահանջում կիրառվող լեզվական միջոցների նկատմամբ: Դիվանագետները ավելի ու ավելի հաճախ են դիմում օբյեկտիվ իրականության որոշակի աղավաղմանը, մեղմմանը, իսկ որոշ դեպքերում՝ նաև տարբեր հասկացությունների փոխարինմանը: Ուստի դիվանագետների ելույթներում նկատվում է լեզվական այնպիսի միջոցների գործածման միտում, որոնք թույլ են տալիս քողարկել իրականության երևույթների բացասական կողմերը: Դիվանագիտական մեղմասությունները կիրառվում են ինչպես

լեզվական, այնպես էլ արտալեզվական գործոնները հաշվի առնելով: Դիվանագիտական մեղմասությունը բարդ երևույթ է և տարբերակում է հանրամշակութային, գործաբանական և բուն լեզվական հայեցակերպերը, որոնք փոխկապակցված են:

Հանրամշակութային հայեցակերպը ընդգրկում է սոցիալական, բարոյական, կրոնական և քաղաքական իրողություններ, որոնք բացասական արձագանք են առաջացնում: Այստեղ հարկ է նշել մեղմասությունների կապը հին տաբուների հետ: Գործաբանական առումով դիվանագիտական մեղմասությունները հաստատանշված լեզվական միավորներ են, որոնք քողարկում են արտահայտության բովանդակությունը: Լեզվական դիտանկյունն ինքնին ներառում է այնպիսի գործոններ, ինչպիսիք են համատեքստը, ոճը, խոսքի մշակույթը և ժամանակը: Դիվանագիտական մեղմասությունները ենթադրում են խոսքի մեջ ճշմարտությունից խուսափելու, անցանկալի տեղեկատվությունը և արտահայտության բուն իմաստը «քողարկելու», բացասական զուգահեռները մեղմելու ռազմավարություն՝ դրանով իսկ ազդելով հասարակական կարծիքի վրա: Դիվանագիտական մեղմասությունները կարող են համարվել նաև մտաշահարկման տեսակ: Դիվանագիտական մեղմասություններին բնորոշ են այնպիսի հատկանիշներ, ինչպիսիք են արժեքային գերակայությունների առկայությունը, կարգախոսայնությունը, «յուրային – օտար» ընդդիմության ձևավորման հնարավորությունը: Դիվանագիտական մեղմասությունների գործածության հիմնական շարժառիթներից կարելի է առանձնացնել հասարակության մեջ գոյություն ունեցող դիվանագիտական բարեկրթության կանոնները պահպանելու անհրաժեշտությունը, հասարակական ցնցումներ և զանգվածային ընդվզումներ թույլ չտալու ձգտումը: Սակայն այստեղ պետք է տարբերակել պաշտոնական փաստաթղթերում կամ բանակցային գործընթացում մեղմասությունների գործածումը և դրանց կիրառումը ավելի լայն լսարանի համար նախատեսված հանրային ելույթներում, հայտարարություններում կամ փաստաթղթերում: Առաջին դեպքում երկիմաստությունը պետք է բացառվի, քանի որ նման խոսքը (և՛ բանավոր, և՛ գրավոր) դասվում է պաշտոնական փաստաթղթերի ոլորտին և սովորաբար իրավական ուժ ունի: Համապատասխանաբար մեղմասությունները գործածվում են միայն քաղաքավարի տոնը պահպանելու, լարվածությունը հարթելու և վարվելակերպին հետևելու համար: Տվյալ դեպքում իմաստի աղավաղում տեղի չի ունենում: Երկրորդ դեպքում ավելանում է լսարանի վրա ազդելու գործառնությունը, քանի որ

քաղաքական գործիչը ձգտում է իրողությունները ներկայացնել ավելի բարենպաստ լույսի ներքո, և մեղմասությունները օգտագործվում են իրականությունը «քողարկելու» համար:

Դիվանագիտական մեղմասությունների զգալի մասը արտահայտում է ագրեսիվ ռազմական գործողություններ, օրինակ՝ *involvement, conflict* (մասնակցություն, հակամարտություն)՝ *war*-ի (պատերազմ) փոխարեն; *device* (սարք)՝ *bomb*-ի (ռումբ) փոխարեն; *pacification* (ճնշում, զսպում)՝ *annihilation of military resistance*-ի (ռազմական դիմադրության ջախջախում) փոխարեն; *air support* (աջակցություն օդից)՝ *bombing*-ի, *bombardment*-ի (ոմբակոծություն) փոխարեն և այլն: Դիվանագետները մեղմասությունները գործածում են իրականությունը մեղմելու համար, քանի որ նրանք ձգտում են բացասական արձագանք չառաջացնել բնակչության և բանակցող գործընկերների շրջանում, օրինակ՝ *period of accelerated negative growth* (բացասական աճի արագացման ժամանակաշրջան)՝ *economic recession*-ի (տնտեսական անկման) փոխարեն, *unlawful or arbitrary deprivation of life* (ապօրինաբար կամ պատահականորեն կյանքից զրկում)՝ *killings*-ի (սպանության) փոխարեն և այլն:

Ինչ վերաբերում է բարեկամական բովանդակությամբ փաստաթղթերին, ապա հարկ է նշել, որ նույնիսկ եթե փաստաթղթում խոսվում է բարեկամության և համագործակցության մասին, նման ձևակերպումները կարող են չարտացոլել արտաքին գործերի նախարարության իրական մտադրությունները, հատկապես, եթե փաստաթղթում հստակ քայլեր նշված չեն: Այնպիսի արտահայտություններ, ինչպիսիք են *atmosphere of friendliness* (բարեկամական մթնոլորտ), *closeness of views* (տեսակետների մոտ լինելը), *complete openness* (լիակատար թափանցիկություն), որոնք հաճախ են հանդիպում դիվանագիտական փաստաթղթերում, իրականում քաղաքական բարեկրթության և վարվելակարգի պահպանման արտահայտություն են, այլ ոչ թե պետությունների իրական մտադրությունները:

Հաջողակ դիվանագետը, որն զբաղվում է բանակցություններով, հաճախ նպատակ է հետապնդում համոզել իր գրուցակիցներին համաձայնության հասնել բառերի միջոցով, որոնք համատեղում են ճշգրտությունը երկիմաստության հետ:

Օրինակ, Ճապոնիայի արտաքին գործերի նախարար Տարո Կոնոն Կոլումբիա համալսարանում իր ելույթում, որը վերնագրված էր *Diplomacy in Creeping Crises* անդրադառնում է աշխարհում տիրող իրավիճակին, մարտահրավերներին, որոնք ի հայտ են եկել

Ամերիկայի և Ճապոնիայի փոխհարաբերություններում: Նա իր ելույթում ներկայացրել է և օգտագործել է արտահայտչամիջոցներ, որոնցից առանձնացրել ենք մեղմասությունները:

Հետևյալ արտահայտությամբ Տարո Կոնոն նկարագրում էր միջազգային տիրույթում տիրող իրավիճակը՝ *The international order is shaking* /Speech by Foreign Minister Kono at Columbia University “Diplomacy in Creeping Crises”/, որից պարզ է դառնում, որ նա ցանկանում էր նշել, որ աշխարհի վիճակը գնալով վատթարանում է, վերածվում քառսի: Լսարանի համար տվյալ իրավիճակը կառավարելի և հաղթահարելի պահելու համար նա սուր արտահայտությունների փոխարեն օգտագործում է մեղմասություն:

Բերենք մեղմասության ևս մեկ օրինակ Տարո Կոնոնի հետևյալ արտահայտության մեջ.

The second challenge is how to cope with an emerging China /Speech by Foreign Minister Kono at Columbia University “Diplomacy in Creeping Crises”/.

Այստեղ Տարո Կոնոն օգտագործում է *challenge* բառը *threat* կամ *danger* բառերի փոխարեն, քանի որ Չինաստանի զարգացումը, հզորացումն ու առաջխաղացումը վտանգ են ներկայացնում իրենց խաղաղ կյանքին, առաջատար դիրքերին, և ինչպես ինքն է նշում՝ ռազմավարական հավասարակշռությունը պահելուն: Իհարկե *danger* բառը կառաջացներ անհանգստության և վախի զգացում, որի պատճառով էլ և շրջանցվել է: Հաջորդը, կրկին նույն նախադասության մեջ *emerging* բառի կիրառումն է *empowerment* բառի փոխարեն: Չինաստանը օրեցօր հզորացնում է իր ռազմական կարողությունները և հենց այդ տեսանկյունից էլ նա վտանգ է ներկայացնում Ճապոնիայի և Ամերիկայի համար, որն էլ, ինչպես իրենք են նշում, մարտահրավեր է իրենց համար: Չցանկանալով ընդունել այդ փաստը կամ ընդունելով, սակայն չցանկանալով դա հանրայնորեն խոստովանել լսարանի առջև Տարո Կոնոն օգտագործում է *emerging* բառը:

Դիտարկենք հաջորդ օրինակը՝

The global power balance is changing, and a rapidly growing China is at the center of the change /Speech by Foreign Minister Kono at Columbia University “Diplomacy in Creeping Crises”/.

Վերոնշյալ օրինակում կրկին օգտագործվում է մեղմասություն Չինաստանի ուժային կառույցի հզորացման վերաբերյալ: Պարզ է դառնում, որ Ճապոնիայի համար հանդուրժելի չէ Չինաստանի հզորացումը, և, քանի որ նրանք հարևան պետություններ են, և այս բազմակի անդրադարձը տվյալ թեմային մեղմասացության կիրառմամբ ցույց է տալիս, որ դա իրենց վախ է ներշնչում, տագնապ, սակայն Տարո Կոնոն հստորեն թաքցնում է այդ փաստը, չասելով, օրինակ, *China is getting stronger, or is becoming a bigger threat to Japan* (Չինաստանը գնալով ավելի է ուժեղանում, կամ գնալով ավելի մեծ վտանգ է հանդիսանում Ճապոնիայի համար), փոխարենն օգտագործում է **rapidly growing China** արտահայտությունը:

Դիտարկենք հաջորդ հատվածը Տարո Կոնոնի ելույթից որտեղ բանախոսը **to fight against each other** (պատերազմել կամ միմյանց դեմ մարտնչել) արտահայտությունների փոխարեն օգտագործում է **confront** բառը: Հավանաբար բանախոսը խուսափում է բացասական արտահայտությունների օգտագործումից, որոնք բացասական զգացում են առաջացնում լսարանի մոտ և որոնց պատճառով կարող է դիվանագետի խոսքը բացասական հետևանքներ ունենալ:

*Therefore, we should not **confront** each other. We should not allow “**tension**” to dominate the entirety of Asia. must make Asia a region of “peace and friendship /Speech by Foreign Minister Kono at Columbia University “Diplomacy in Creeping Crises”/.*

Հետաքրքրական է, որ Տարո Կոնոն իր ելույթում դաշնակից ԱՄՆ-ի մասին արտահայտվում է հետևյալ կերպ

*US is another **big player** in the Middle East.*

Սակայն իհարկե ԱՄՆ-ն ոչ թե **big player** է, այլ իշխանություն, հեղինակություն, ղեկավարող օղակ Մերձավոր Արևելքում: Խոսքը շարունակելով Տարո Կոնոն կիրառում է մեղմասություն.

*We have no oil, gas, uranium and not much else. However, **Japan should not, cannot, and will not be a “follower” in the world** /Speech by Foreign Minister Kono at Columbia University “Diplomacy in Creeping Crises”/.*

Ասելով, որ *Japan will not be a “follower” in the world* նա կարծես հասկացնում է, որ Ճապոնիան երբեք չի առաջնորդվելու կամ ղեկավարվելու մեկ այլ պետության կողից, կամ լինելու որևէ մեկի կամակատարը: Մակայն իհարկե նման արտահայտությունն ըմբոստ և հպարտ կինչեր հանրային ելույթում, ուստի նա օգտագործել է մեղմասություն: Կարող ենք ասել, որ Տարո Կոնոն որպես բանախոս իր ելույթում կարևորել է մեղմասությունների կիրառությունը, ինչը և օգնել էր իրեն հասնել հաջողության թիրախային լսարանի առջև:

Քննարկենք 2022 թվականին տեղի ունեցած ԵՄ դեսպանների ամենամյա համաժողովի բացման խոսքը՝ Ժոզեպ Բորելի ներկայացմամբ: Ժոզեպ Բորելը իր ելույթում ներկայացնում է ներկայիս աշխարհաքաղաքական պատկերը և ԵՄ արտաքին քաղաքականության առաջնահերթությունները: Նա ընդգծում է Եվրոպայի առջև ծառայած մարտահրավերները, այդ թվում՝ COVID-19 համաճարակը, կլիմայական փոփոխությունները, տնտեսական հակահարվածները և աշխարհաքաղաքական լարվածությունը: Այս մարտահրավերները նկարագրելու համար նա օգտագործում է մի շարք մեղմասություններ, որոնք մեղմացնում են այդ մարտահրավերների բացասական ազդեցությունը և պահպանում դիվանագիտական երանգը: Այդուհանդերձ, նա նաև ընդգծում է ԵՄ-ի կողմից վճռական գործողություններ ձեռնարկելու և այդ մարտահրավերները հաղթահարելու համար դժվար որոշումներ կայացնելու անհրաժեշտությունը: Ելույթում նա անդրադառնում է նաև այլ երկրների Ռուսաստանի, Չինաստանի և ԱՄՆ-ի հետ ԵՄ հարաբերություններին, բաց երկխոսության և համագործակցության պահպանման կարևորությանը: Ընդհանուր առմամբ, ելույթն ընդգծում է ԵՄ-ի բարդ մարտահրավերներին դիմակայելու հարցում վճռականորեն գործելու անհրաժեշտությունը՝ միաժամանակ պահպանելով իր դերը որպես պատասխանատու և սկզբունքային համաշխարհային դերակատար: Տվյալ ելույթում բանախոսը օգտագործում է բազմաթիվ մեղմասություններ ասելիքը ավելի քաղաքավարի կամ անուղղակի փոխանցելու և տհաճ, վիրավորական արտահայտություններից խուսափելու համար:

Օրինակ՝

I am the High Representative of the European Union for Foreign and Security Policy. I am in charge of building a Common Foreign and Security Policy (CFSP) and the [European] External

Action Service – and in particular you – are supposed to support me on doing that. And in doing that, we have to deal with the new ‘frontiers of diplomacy’ – which is the title of this meeting. The new frontiers of diplomacy – it is a big range of issues /EU Ambassadors Annual Conference 2022: Opening speech by High Representative Josep Borrell/.

Մեղմասության օրինակներից մեկը **new frontiers of diplomacy** (դիվանագիտության նոր սահմաններ) արտահայտության օգտագործումն է՝ նկարագրելու Եվրամիության առջև ծառայած բազմաթիվ մարտահրավերները: Այս արտահայտությունը ենթադրում է արկածախնդրության, այլ ոչ թե բարդ և վտանգավոր իրավիճակներ, որոնցով ԵՄ-ն պետք է առաջնորդվի իր անվտանգությունն ապահովելու համար:

Ժողեպ Բորելի ելույթում մեղմասության մեկ այլ օրինակ է **disinformation** (ապատեղեկատվություն) արտահայտության օգտագործումը՝ քաղաքական գործընթացներին արտաքին միջամտությունը բնութագրելու համար:

*We will talk about **disinformation**, foreign interference in our political processes, the digital revolution, the Global Gateway, gender and diversity. It is a very nice programme. I am not going to talk about all of them, and I am not going to follow all these different issues. It would be impossible, and I am not a specialist on almost any of them /EU Ambassadors Annual Conference 2022. Opening speech by High Representative Josep Borrell/.*

We will talk about disinformation արտահայտությունը նվազեցնում է խնդրի սրությունը, որը կարող է էական հետևանքներ ունենալ ժողովրդավարության և ազգային անվտանգության վրա:

Բանախոսը նաև մեղմասություն է օգտագործում Եվրոպական միության առջև ծառայած խնդիրները քննարկելիս: Բանախոսը հավանաբար խուսափում է **crisis** (ճգնաժամ) բառերն օգտագործելուց, փոխարենը իրավիճակը բնութագրում է որպես **big challenge** (մեծ մարտահրավեր): Նմանապես, բանախոսն օգտագործում է **radical uncertainty** (արմատական անորոշություն) բառակապակցությունը աշխարհի ներկա վիճակը նկարագրելու համար՝ **chaos** (քաոս) արտահայտությունը օգտագործելու փոխարեն: Ժողեպ Բորելի ելույթում մեղմասության կիրառումը

կարելի է դիտարկել որպես ռազմավարություն, որը հաճախ օգտագործվում է հրապարակային ելույթներում: Հեղինակը նկարագրում է այս տեղաշարժը չեզոք տեսանկյունից և չի մեղադրում որևէ կոնկրետ խմբի կամ անհատի: ***The Radical right (ծայրահեղ աջերը)*** մեղմասության օգտագործմամբ հեղինակը ցանկանում է խուսափել այս քաղաքական գաղափարախոսության հետ կապված ցանկացած բացասական ենթատեքստից:

*Inside our countries, there is a radical shift, and **the radical right** is increasing in our democracies, democratically – it is the choice of the people, it is not an imposition from any power. It is the people who go and vote here and there. I am not going to blame anyone, but you have in mind what I am talking about. The radical right is increasing their grasp in European politics /EU Ambassadors Annual Conference 2022: Opening speech by High Representative Josep Borrell/.*

Քննարկենք Ժոզեպ Բորելի ելույթից մեղմասության մեկ այլ օրինակ, որտեղ նա փորձում է մեղմել բացասական տեղեկատվության ազդեցությունը: *Մենք շատ բարդ իրավիճակի առաջ ենք ասելու փոխարեն բանախոսն ասում է. So, we have a difficult cocktail – internal and external – and the old recipes do not work anymore. We have mounting security challenges and our internal cohesion is under threat. So, let us look at the past few months in a little bit more detail (Մենք ունենք բարդ կոկտեյլ՝ ներքին և արտաքին, և հին բաղադրատոմսերն այլևս չեն աշխատում):* Օգտագործելով ***cocktail (կոկտեյլ)*** բառը փոխաբերական իմաստով՝ բանախոսն իրավիճակը դարձնում է ավելի կառավարելի և ոչ այնքան սարսափելի:

Ժոզեպ Բորելը օգտագործում է մեկ այլ մեղմասություն երբ խոսում է ուկրաինական պատերազմի մասին՝ ***The war in Ukraine has persisted*** /EU Ambassadors Annual Conference 2022: Opening speech by High Representative Josep Borrell/ (Ուկրաինայում պատերազմը շարունակվում է)՝ Ռուսաստանը ներխուժեց Ուկրաինա ասելու փոխարեն: Նա օգտագործում է կրավորական կառույց՝ Ռուսաստանից հանելով պատասխանատվությունը:

Բանախոսը նաև օգտագործում է մեղմասություններ՝ նկարագրելու անվտանգության և ներքին համախմբվածության խնդիրները: Նա ասում է. ***We have mounting security challenges and***

our internal cohesion is under threat /EU Ambassadors Annual Conference 2022: Opening speech by High Representative Josep Borrell/ (Մենք ունենք անվտանգության աճող մարտահրավերներ, և մեր ներքին համախմբվածությունը վտանգի տակ է՝ Մենք կանգնած ենք անվտանգության մեծ սպառնալիքների առաջ, և մեր միասնությունը փլուզվում է ասելու փոխարեն: Կրկին, մեղմասության օգտագործումը նվազագույնի է հասցնում իրավիճակի սրությունը:

Բերենք մեղմասության ևս մի քանի օրինակ ժողով Բորելի ելույթից՝ *The degree to which Russia is becoming a major factor in African theatres (EU Ambassadors Annual Conference 2022: Opening speech by High Representative Josep Borrell)*. Օգտագործելով մեղմասություն ժողով Բորելը հիշատակում է Ռուսաստանի աճող ազդեցության մասին աֆրիկյան երկրներում:

Հաջորդ պարբերությունում ժողով Բորելը կիրառում է *messy multipolarity (խառնաշփոթ բազմաբևեռություն)* արտահայտությունը բարդ և անկայուն գլոբալ քաղաքական իրավիճակը նկարագրելու համար:

They are middle powers. They are swing states – they vote on one side or the other according to their interests, not only their theoretical values. But these people – I mention them again: Turkey, India, Brazil, South Africa, Mexico, Indonesia – are players and poles. This creates this messy multipolarity. These people – and there are a lot of people inside – are there, and not always following us /EU Ambassadors Annual Conference 2022: Opening speech by High Representative Josep Borrell/.

Այսպիսով, ակնհայտ է դառնում, որ 2022 թվականին ԵՄ դեսպանների ամենամյա համաժողովում ժողով Բորելը իր բացման խոսքում օգտագործում է մի շարք մեղմասություններ՝ նկարագրելու զգայուն և բարդ հարցեր: Այդ մեղմասություններն օգտագործվում են բարդ մարտահրավերների ազդեցությունը մեղմելու և մասնագիտական ու դիվանագիտական տոնը պահպանելու համար:

Եզրակացություն

Դիվանագիտության ոլորտում օգտագործվում են զուսպ, զգուշավոր արտահայտություններ, որոնք ուղղված են կոնֆլիկտը

մեղմելուն: Միանգամայն խելամիտ է, որ հաղորդակցական այն խնդիրները, որոնց ստիպված են առնչվել դիվանագետներն, հնարավոր չէ լուծել առանց ակնարկների և քողարկման: Մեղմասությունների կիրառման շնորհիվ դիվանագիտական դիսկուրսում բառի կամ արտահայտության բացասական իմաստը քողարկվում է: Սակայն մեղմասությունները օգտագործվում են նաև հաղորդագրության իրական իմաստը խեղաթյուրելու և հասցեատիրոջը մոլորեցնելու համար: Իմաստը քողարկելու այս ռազմավարությունը հատկապես լայնորեն կիրառվում է դիվանագետների բանավոր խոսքում, հրապարակային փաստաթղթերում և հայտարարություններում, որոնք ուղղված են լայն լսարանին, մինչդեռ դիվանագիտական փաստաթղթերում մեծ մասամբ յուրաքանչյուր լեզվական միավոր ունի ճշգրիտ նշանակություն, և միանշանակ պետք է բացակայի երկիմաստությունը: Ուստի հրապարակման ոչ ենթակա պաշտոնական դիվանագիտական փաստաթղթերում մեղմասությունները կիրառվում են քաղաքավարի տոնը և դիվանագիտական վարվելակարգի կանոնները պահպանելու համար, ընդ որում՝ արտահայտության իրական իմաստը հասկանալի է հասցեատիրոջը: Մեղմասությունները կարելի է համարել ոչ հաճելի տեղեկատվությունը հարթելու ամենագործուն ռազմավարություններից մեկը, ինչը հնարավորություն է տալիս քողարկելու, թուլացնելու ակնհայտորեն անցանկալի փաստերի ազդեցությունը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

- Демьянков, В. З. (2002). Политический дискурс как предмет политологической филологии. *Политическая наука. Политический дискурс: История и современные исследования*, № 3. Москва, РАН. ИНИОН, с. 32-43.
- Крысин, Л. П. (1994). Эвфемизмы в современной русской речи 1. *Русистика*. № 1- 2. Берлин, с. 28-49.
- Крысин, Л. П. (2004). Эвфемизмы в современной русской речи. *Русское слово, свое и чужое: исследования по современному русскому языку и социолингвистике*. Москва, изд-во «Наука», с. 262-286.
- Шмелев, Д. Н. (1973). *Проблемы семантического анализа лексики (на материале русского языка)*. Москва, изд-во «Наука».

EU Ambassadors Annual Conference 2022: Opening speech by High Representative Josep Borrell. Retrieved September 18, 2023 from https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-ambassadors-annual-conference-2022-openingspeech-high-representativejosepborrell_en?fbclid=IwAR1ubEz3zYoXnfAvHeIrD05aBiQbVaHJiSdXWTECuFL-7yS0cmje7plkoI.

Speech by Foreign Minister Kono at Columbia University “Diplomacy in Creeping Crises” Retrieved September 18, 2023 from https://www.mofa.go.jp/na/na1/us/page3e_000749.html.

А. Князян, В. Гукасян – Эвфемизмы в современном дипломатическом дискурсе. – В статье рассматриваются эвфемизмы, которые используются как средство реализации стратегии ухода от истины в англоязычном дипломатическом дискурсе. Целью данной статьи является выявление функций эвфемизмов в дипломатическом дискурсе английских СМИ. Актуальность данного исследования обусловлена недостаточной изученностью функций эвфемизмов в дипломатическом дискурсе (на примере английского языка). Эвфемизм – распространенное языковое явление, представляющее собой замену мягким, неопределенным или окольным выражением резкого выражения. Эвфемизм – это слово или словосочетание, заменяющее табуированное слово. В социальной коммуникации эвфемизм важен для создания гармоничного взаимодействия. Дипломатическими эвфемизмами считаются слова и выражения, используемые в языке дипломатов вместо нежелательных слов и выражений с целью скрыть, смягчить или исказить смысл освещаемых событий и явлений. В ходе исследования был изучен языковой материал, собранный из публикаций британских и американских СМИ 2020-2023 гг. Анализ основывался на применении компонентного, дистрибутивного и контекстуального методов, а также количественных методов исследования, способствующих более глубокому пониманию структуры, семантики и прагматической природы дипломатических эвфемизмов в современном английском языке.

Ключевые слова: дипломатия, дипломатический дискурс, эвфемизмы, дисфемизмы, дипломатические эвфемизмы

A. Knyazyan, V. Ghukasyan – *Euphemisms in modern diplomatic discourse.* – The present article engages with euphemisms which are used as a means of implementing the strategy of evasion of truth in English-language diplomatic discourse. The aim of the study is to identify the functions of euphemisms in the diplomatic discourse of the English media. The relevance of the research is due to the insufficient study of the functions of euphemisms in diplomatic discourse (on the example of the English language). Euphemism is a word or phrase that replaces a taboo word or serves to avoid unpleasant expressions. In social communication euphemism is important to create harmonious interaction. Diplomatic euphemisms are considered as words and expressions used in the language of diplomats instead of undesirable words and expressions in order to hide, soften or distort the meaning of the events and phenomena covered. The study examined the language material collected from the British and American media publications of 2020-2023. The analysis was based on the application of the componential, distributive, and contextual methods, as well as the quantitative research methods, contributing to a deeper understanding of the structure, semantics, and pragmatic nature of political euphemisms in modern English.

Key words: *diplomacy, diplomatic discourse, euphemisms, dysphemisms, diplomatic euphemisms*